

Јелена Стошић

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

jelena.stosic@filfak.ni.ac.rs

ГЛАГОЉСКА ПИСМЕНОСТ НА НАШИМ ПРОСТОРИМА

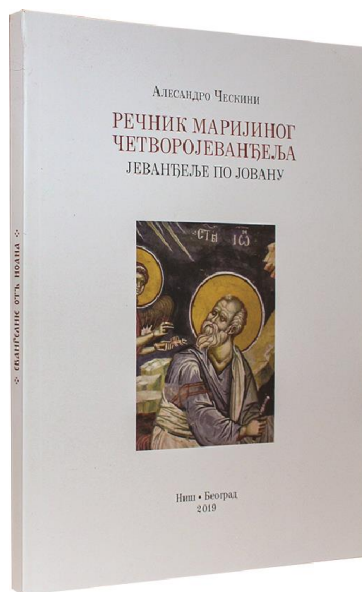
(Алесандро Ческини, *Речник Маријиног јеванђеља. Јеванђеље по Јовану*, Ниш:

Међународни центар за православне студије, Београд:

Институт за српски језик САНУ, 2019.)

Маријино четворојеванђеље (или Маријинско четворојеванђеље, како га је називао Ватрослав Јагић) веома је значајан споменик старословенске писмености, настао у XI веку. Осим што сведочи о неговању глагољске писмености на нашим просторима, сведочи и о почецима формирања српске редакције старословенског језика, на шта указују фонетске, морфолошке и лексичке особине српског језика које су пронађене у овом споменику.

Речник Маријиног четворојеванђеља. Јеванђеље по Јовану италијанског слависте Алесандра Ческинија објављен је 2019. године. Важност да се овакво дело изда препознале су две веома важне институције – Међународни центар за православне студије (Ниш) и Институт за српски језик САНУ (Београд), у чему се огледа значај Маријиног четворојеванђеља као црквеног споменика, с једне стране, односно његов књижевнојезички значај, с друге стране.

Књига се састоји из следећих делова: *Увод* (стр. 5–9), *Маријино четворојеванђеље. Јеванђеље по Јовану. Текст* (стр. 11–40), *Маријино четворојеванђеље. Јеванђеље по Јовану. Речник* (стр. 41–139), *Уз речник Маријина четворојеванђеља* (Виктор Савић) (стр. 141–148).

У уводној речи аутора речника сазнајемо да је ова књига само део много већег подухвата – реконструкције оригиналног текста старословенског четворојеванђеља. Аутор образлаже поступак формирања лексикографског чланка, при чему посебно објашњава поступке при навођењу повратних и прелазних глагола, грчких коресподената, номенклатуре, нормализацију, текстуалне варијанте и транслитерацију. На крају уводног дела аутор даје списак скраћеница и објашњава употребу заграда.

Номенклатура је прилагођена номенклатури уџбеника *Старословенски језик* Светозара Николића, а оно што посебно привлачи пажњу јесу термини *футур претерита* и *партицип футура актива* (стр. 6), о чему досада у литератури није било речи, а који су творевина аутора. С обзиром на то да су текст Маријиног четворојеванђеља и речник писани ћирилицом, аутор наводи одређене напомене о транслитерацији и нормализовању правописа како би текст у књизи био уједначен.

Други део књиге чини текст Јеванђеља по Јовану транслитерован ћириличким писмом. Изворни текст, који се налази пре самог речника, омогућује да се одреднице из речника сагледају у ширем контексту с обзиром на то да лексикографски чланак не садржи контекст, већ само бројеве стихова у којима се лексеме (и њихови облици) јављају, али и чини овај текст доступним за будућа истраживања.

Речник Маријиног четворојеванђеља представља централни део књиге. Одреднице су поређане према редоследу који су слова имала у старословенској азбуци у два ступца. Лексикографски чланак састоји се од основног облика лексеме, после чега се наводи граматичка информација и превод на савремени српски језик, док су остали појавни облици, морфолошки и правописни, дати под наводницима уз граматичку ознаку морфолошког облика, грчки коресподент и број стиха у коме се јављају. Ознаке стихова у којима се лексеме и њихови облици јављају, осим што олакшавају кориснику да их лакше пронађе у изворном тексту, говоре и о фреквенцији њиховог појављивања.

На крају књиге налази се текст В. Савића, који је заједно са Д. Бојовићем уредник овог издања. У овом тексту В. Савић нас детаљно упознаје са основним карактеристикама и историјатом Маријиног четворојеванђеља, при чему се дотиче и питања порекла овог споменика. Позивајући се на релевантну литературу, В. Савић указује на српско порекло овог глагољског споменика, који се чува у Руској државној библиотеци у Москви (171 лист), док се два листа чувају у Бечкој дворској библиотеци (познатији као Михановићеви листићи). Даље, сазнајемо да је Маријино четворојеванђеље транслитеровао (1881) и критички издао (1883) Ватрослав Јагић, при чему је саставио и старословенско-грчки речник, али и да је лексика Маријиног четворојеванђеља нашла своје место и у речницима старословенског језика, прашком и московском.

Чињеница да речник Маријиног четворојеванђеља постоји не умањује значај књиге која се налази пред нама, али и читавог подухвата објављивања речника појединачних јеванђеља, нарочито имајући у виду да аутор уноси новине када је у питању лексикографска обрада (нпр. навођење глава и стихова у којима се лексема јавља, увођење нових термина и сл.).

И на крају – важност Маријиног четворојеванђеља није ограничена само на овај рукопис као језички споменик већ се огледа и у значају за културу српског народа и писменост на нашим просторима, јер говори у прилог неговању ћирилометодијевске традиције пре преваге ћириличног писма, а сваки нови приступ његовом проучавању даје и велики допринос науци.